

У ИШЧЕКИВАЊУ БОЉЕГ

Михајло Пантић, *Ходање по облацима*, „Архипелаг”, Београд 2013

Нова збирка прича Михајла Пантића *Ходање по облацима* насловом подсећа на филм Алфонса Арауа *A Walk in the Clouds* (1995) са Кијану Ривсом у главној улози. За разлику од филмске мелодраме, чија се радња одвија у бајковитим виноградима калифорнијске долине Напе, свет Пантићевих прича, чврсто везан за простор новобеоградских квартава, не пружа илузије о (брачној) срећи и љубави, већ ствари покушава да постави тамо где им је и место – у (суморној) реалности.

Збирка садржи петнаест прича које су правилно распоређене у три циклуса и које повезује слична тематско-мотивска структура. Неке од ових прича већ смо имали прилике да читамо у периодици („Ходање по облацима”, „Плаво је тамније од црног” и „Кратка историја Светозара” у *Сарајевским свескама*; „Свуда је неки живот” и „Клуб зимогрожљивих” у *Пољима*; „Аља, и један од оних дана” у *Повељи*; и „Не могу о томе да говорим” у *Корацима*), тако да је добар део збирке, и пре самог изласка из штампе, већ био познат читалачкој јавности. Што се тиче самих циклуса, они нису именовани и сваки је посебно најављен мотом, који, на неким местима више, а на неким мање, кореспондира са причама унутар циклуса. У поднаслову књиге, можда и сувишно, стоји жанровска одредница *Приче*, која, претпостављамо, има за циљ да јасно и недвосмислено профилише ово дело. Међутим, чак и без тога, било би јасно да се пред нама налази тринаеста збирка прича Михајла Пантића (рачунајући и изборе из његовог дела), а прва која излази у издању „Архипелага” (не рачунајући књиге *Мала кућица*, 2008. и *Сланкамен*, 2009).

Приказ ове Пантићеве књиге започећемо једном паралелом, и то између самог почетка збирке и њеног краја. Наиме, први циклус прича отварају последњи стихови песме „Ја, ти, и сви савремени парови” Милоша Црњанског, који имају функцију мота и који се завршавају једном веома сугестивном песничком сликом. Ево тих стихова: „Тек увече, слободан ко у трави цвет, / Ја те чекам. На једној клупи. *Раздјеић*” (подвукао С. В.). Слика песничког субјекта с краја ове песме/мота, може

се упоредити са сликом протагонисте с краја последње приче/збирке, у којој последња реченица гласи: „Раширио је руке” (стр.168). Као што можемо видети, и Црњанскова песма и Пантићева прича/збирка завршавају се сликом човека са раширеним рукама. Сама по себи, ова сличност не мора да значи ништа. Међутим, ако ову спону испратимо до краја и ако узмемо у обзир то да је Пантић свесно конципирао збирку, приметимо да ова сличност и те како има смисла. Оно што је такође заједничко овим сликама јесте сазнање да су обојица протагониста – и песнички субјекат и јунак приче „Клуб зимогрођљивих” – у некој врсти ишчекивања, и то, могло би се рећи, егзистенцијалног. Али, док први, раширених руку, ишчекује вољену особу, други је, скочивши са балкона изнајмљене хотелске собе, раширио руке ишчекујући властиту смрт. Тиме се, на симболичан начин, затвара круг који је био најављен мотом из првог циклуса. Успостављена вертикала од земље/клубе до хотелске собе на последњем спрату изненада се брише, због чега и сам наслов збирке добија једну ироничну ноту. Схватимо да неочекивани узлети среће нису довољни да би се ходало по облацима.

Читајући приче из ове збирке, можемо уочити да већина ликова иде кроз живот управо раширених руку, ишчекујући тренутке страсти, нежности и радости. А, када ти тренуци изостану, животне приче се претварају у приче о пропуштеним приликама и (не)могућим животима. Иван Радосављевић примећује да је атмосфера у овој Пантићеву књизи доста мрачнија него у претходним и да „из приче у причу, што ближе крају књиге, бива све тмастија и лепљивија, да би на самом крају финални акорди збирку довели до тоналитета горке резигнације, безнадежности и очаја”.

Указујући на несталност и нестабилност савремених љубавних веза, као и на порозност међуљудских односа, Пантић испишује „хронике” случајно у(не)срећених људи. Слободан и, на моменте, разуздан живот, без претераних моралних стега, јесте нешто што карактерише животе већине ликова из ове збирке. Читав први, а и већи део осталих циклуса, посвећени су управо савременим питањима љубави. Смешујући наизменично мушки и женски приповедни глас (нарочито у првом циклусу), аутор је пружио прилику и једном и другом полу да са своје тачке гледишта проговоре о овој теми. Локални и младалачки сленг, који, у причама у којима се појављује, није увек доследно спроведен, у комбинацији са монологом и интроспекцијом, има за циљ да из једне ближе перспективе укаже на све психолошко-емотивне аспекте љубавних и социјалних проблема. Из тих и таквих прича произилази да су себичност, лицемерје, неразумевање и одсуство било каквог конструктивног дијалога основни проблеми савремених парова.

Својим садржајем, ова књига нас подсећа и на то да живимо у свету који је преплављен нарцисоидним и егоистичним особама, које, у својој

опседнутости собом, нису у стању да схвате и подрже друге. Ову тезу потврђују и речи једног епизодног лика из приче „Два брода, у ноћи” који на једном месту каже: „Живимо у доба оглашеног и друштвено озваниченог, чак пожељног нарцизма, наша епоха је епоха егоцентричности, и свет је данас пандемонијум селфова који захтевају да буду стално подржавани и потврђивани, али сами не желе да учествују у подршци и потврди других” (45–46). Неразумевање и одсуство било какве емпатије стварају бројне социјалне и породичне проблеме Пантићевим јунацима, због којих ови често повлаче нагле и непромишљене потезе.

Иако је концепцијски веома добро замишљена и тематски изузетно актуелна, ова збирка се не одликује превеликом приповедачком заводљивошћу. Стилска и наративна разуђеност, насупрот конституционој кохерентности, чини ову књигу на појединим местима недовољно усаглашеном. Одабравши за нараторе припаднике различитих слојева друштва, Пантић је желео да успостави једну врсту равноправности у мишљењу. Међутим, у тежњи ка томе, приче појединих ликова су изгубиле на убедљивости. Рецимо, у приповедању лекторке Анђелке, из приче „Плаво је тамније од црног”, често наилазимо на општа места по питању љубави и љубавних веза. Ево шта на једном месту каже Анђелка: „Док нисте у вези, жудите за њом. А када се она догоди, када се, после свега, она ипак догоди, почнете полако да цезнете за оно мало слободе коју сте имали док сте били сами. И како та чежња постаје јача, нешто се поремети, везе пуцају. То је савршен доказ да увек желимо само оно што немамо, а када једном то добијемо, то што смо желели и најзад добили, почиње да губи вредност, једино жеља остаје” (10). Овај исказ, иако можда тачан, делује помало клишетирано, нарочито када га изговори једна лекторка за српски језик. Овакав наративни поступак може се оправдати пишчевом тежњом да продорније уђе у језик и мисао својих ликова и на тај начин их демаскира. Међутим, оно што такође представља слабију страну неких прича јесте изостанак праве мотивације, због чега поступци појединих „јунака” не делују довољно уверљиво. Чак и када жели да изневери очекивања читалаца, као у последњој причи, аутор пропушта прилику да очајнички поступак свог лика мотивационо утемељи у причи. Из тог разлога, завршетак приче делује неуверљиво и пренапрегнуто.

Не експериментишући превише са формом приче, Михајло Пантић је у књизи *Ходање по облацима* све своје карте положио на актуелност теме којом се бавио. Овакво опредељење не мора да буде погрешно, под условом да аутор искористи сав потенцијал свог приповедног материјала. Без тога, приче делују као животне шансе Пантићевих ликова – недовољно искоришћене.

Срђан ВИДРИЋ